

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
14/00025-47

Vår dato
10.09.2014

Høring - fritt behandlingsvalg i spesialisthelsetjenesten

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for nær 27 000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Mange av våre medlemmer arbeider innenfor spesialisthelsetjenesten.

FO mener det er positivt at regjeringen ønsker å gjøre noe med helsekøene i spesialisthelsetjenesten. Vi er spesielt fornøyde med at pasienter med psykiske lidelser og rusmiddelproblemer prioriteres i innfasingen av fritt behandlingsvalg. Disse pasientene må i innfasingsperioden følges tett opp, slik at de får all informasjon som er nødvendig for å få fullt utbytte av tilbudet.

FO har likevel betenkeligheter med forslaget. Vi ønsker å påpeke at sosialfaglig kompetanse er et svært viktig bidrag for å gi helhetlige, koordinerte tjenester. Vi er bekymret for at forslaget vil føre til oppstyking av tjenestene, og dermed fare for at helhetlige, koordinerte tjenester blir vanskelig å gi. Derfor er det viktig at det fremover blir økt satsing på sosialfaglig kompetanse innenfor spesialisthelsetjenestene.

Kostnadene for innføring av fritt behandlingsvalg fremstår uavklart. Vi er bekymret for at innføringen vil føre til mer byråkrati. Dette bør utredes før fritt behandlingsvalg iverksettes. Utover dette har FO følgende bemerkninger:

Er konkurranse og privatisering av spesialisthelsetjenester løsningen?

Målet med fritt behandlingsvalg er å redusere ventetidene, øke valgfriheten og stimulere de offentlige sykehusene til å bli mer effektive. Gjentatte ganger i forslaget blir det sagt at offentlige sykehus kan bli bedre. Løsningen er ifølge forslaget mer konkurranse, og det sies at det vil stimulere til bedre og billigere tjenester. FO stiller spørsmål ved denne konklusjonen. Forskning FO er kjent med viser ikke entydig sammenheng mellom konkurranse og billigere og bedre tjenester på helse- og sosialområdet¹. Et eksempel på det motsatte har vi i

¹ For eksempel: <http://www.faf.no/pub/rapp/10143/10143.pdf>,
<file:///C:/Users/hf87/Downloads/LO->

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

USA. Der er det mer konkurranse og valgfrihet enn i noen andre land, samtidig som prisen absolutt er høyest og tilbudet er under gjennomsnittet - sammenlignet med andre OECD-land².

FO er generelt bekymret for økt bruk av private aktører i velferdstjenestene. FO mener slike tjenester best blir ivaretatt dersom det er de offentlige aktørene som drifter dem. Vi er bekymret for at de «lønnsomme» pasientene blir vinnere på bekostning av langtidspasienter, og pasienter som har kompliserte behandlingsløp. Videre er FO bekymret for at konsekvenser av forslaget er at flere private aktører fører til dårligere økonomi, mindre ressurser, færre fagfolk og manglende fagutvikling i de offentlige spesialisthelsetjenestene.

Valgfrihet – for hvem?

En av farene med økt privatisering innenfor helse- og sosialområdet er at de private foretakene velger å satse på de behandlingene/pasientene som har størst økonomisk inntjeningsverdi. Det kan føre til at helseforetakene blir sittende igjen med pasientene som har mer krevende diagnoser og som gir liten inntjening. De offentlige sykehusene blir dermed økonomiske tapere. En annen utfordring er at leger går til private sykehus, med tap av helt nødvendig kompetanse i offentlige spesialisthelsetjenester. På sikt kan det føre til alvorlige konsekvenser for særlig pasienter med kompliserte behandlingsbehov.

Pasienter med rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser har ofte behov for langvarige og koordinerte tjenester, og dermed rett på individuell plan. Individuell plan er viktig for å sikre brukermedvirkning og skal bidra til at brukeren får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud. FO mener derfor at retten til individuell plan må sikres når pasienter benytter seg av fritt behandlingsvalg. Det må settes inn tiltak som sikrer at individuell plan for pasientene blir ivaretatt.

FO frykter utydelige ansvarsforhold dersom pasienter benytter seg av fritt behandlingsvalg. Systematisk oppfølging av brukeren er avgjørende for et godt forløp. Dette forutsetter et tillitsfullt og forpliktende samarbeid med bruker og pårørende innad i tjenesten og mellom tjenestenivåene. Private aktører som deltar i fritt behandlingsvalg må pålegges å delta i forpliktende samarbeid.

Samhandlingsreformens intensjon er forpliktende samarbeid. FO mener de lovfestede samarbeidsavtalene må utformes slik at de ivaretar og sikrer nødvendige avklaringer ved behandling for rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser. Manglende helhetlig ansvarsavklaring vil medføre et dårligere tilbud til brukerne.

FO er også bekymret for at økt konkurranse vil føre til for tidlig utskrivning av pasienter, slik at inntjeningen kan bli høyest mulig. Det må i så fall innføres insentiver som vil forhindre dette. For eksempel trekk i inntekten ved reinnleggelser av pasienter.

[rapport%20om%20konkurranseutsetting%20Knut%20Thonstad%202013%20\(2\).pdf](#) og http://www.sns.se/sites/default/files/konkurrensens_konsekvenser_pod_2.pdf

² <http://content.healthaffairs.org/content/22/3/89.long>

De fleste pasienter ser ikke på sin egen helse som en ordinær vare. Ofte er man svært syk når man trenger hjelp, og har ikke overskudd til å sette seg inn i de ulike alternativene om hvem som skal få lov til å utføre behandlingen. Å velge er en tidkrevende og avansert prosess. Som pasient har man et ønske om raskest mulig få den behandlingen man trenger. FO ønsker et helhetlig system som er forutsigbart og hvor pasienten får den beste behandlingen slik at en slipper å vurdere ulike sykehus opp mot hverandre.

FO kan ikke se at valgfriheten fritt behandlingsvalg innebærer for den enkelte pasient oppveier ulempene manglende individuell plan, mindre koordinerte tjenester og uklare ansvarsforhold fører til.

Evaluering

Det er forsket lite på hvordan kvalitet i tjenestene påvirkes av konkurranse på helse- og sosialområdet. Det er derfor uheldig at departementet ikke legger opp til at kvaliteten i tjenestene skal evalueres. Om evalueringsopplegget står det at

«[e]valueringen skal belyse hvordan fritt behandlingsvalg bidrar til å realisere de sentrale målene for ordningen - reduserte ventetider, økt valgfrihet for pasientene og stimulans til de offentlige sykehusene til å bli mer effektive. Evalueringen skal i tillegg vurdere effekten på andre sentrale helsepolitiske mål som likeverdig tilgang, prioritering i tråd med prioriteringsforskriften og -veiledere, kostnadskontroll, de offentlige sykehusenes evne til å ivareta sine grunnleggende roller (akuttberedskap, forskning, utdanning og pasientopplæring) og administrativ byrde.»

Det står ingenting om kvaliteten i tjenestene som tilbys, og det ser også ut som at det kun skal evalueres opp mot hvor gode de offentlige sykehusene er/har blitt. FO mener det er naturlig at tjenestene som gis må evalueres ut fra et kvalitetsperspektiv, der både offentlige og private tilbydere blir målt på kvaliteten i tjenestene som gis og resultatene som oppnås.

Videre mener FO det er naturlig at en evaluering benyttes for å finne ut om tiltaket var bra eller dårlig – ikke for å være et ledd i forankringen av tiltaket slik det anføres i kapittel 12. Dersom det viser seg at tilbudene og kvaliteten har blitt dårligere er det underlig å satse videre på tiltaket.

Ansattes rettigheter

Dersom private og offentlige tilbydere skal kunne stille på lik linje, fordrer det at ansattes rettigheter er de samme både i private og offentlige tjenester. Private tilbydere bør ha samme rettigheter for sine ansatte som i det offentlige, det vil si lønn, pensjon, arbeidstid, bemanning o.a. Er offentlige tjenester dyrere å drifte enn private sier det seg selv at faste priser på behandling vil føre til dårligere offentlig tilbud enn i private – eventuelt at private kan ta ut økonomisk fortjeneste. FO mener det må settes krav om ansattes rettigheter for private foretak som ønsker å delta i behandlingsvalgordningen.

Det bør også settes tak på fortjenesten private tilbydere kan ta ut på tjenestene. Dette kan forhindre at prisene blir unaturlig høye og sikre at skattebetalernes penger blir brukt på helse og ikke profitt for private tjenesteleverandører.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Andreas Pedersen Kikvik
Fagkonsulent